

excelent simț al umorului, ironia fiind o caracteristică care l-a definit. Patriot convins, el participat la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918, alături de protopopii greco-catolici, de reprezentanți ai celorlalte culte și de cei mai importanți oameni din zona Bistriței acelei vremi.

Acest volum cuprinde și un interviu cu unul dintre strănepoții lui Grigore Pletosu, Pavel Jarda, nimeni altul decât fiul lui Tudor Jarda. Acesta, deși nu a avut prilejul de a-l cunoaște personal, a avut totuși șansa de a i se vorbi despre el, mai ales prin intermediul bunicii sale, fiica lui Pletosu și soția compozitorului Tudor Jarda.

În concluzie, volumul *Restitutio Grigore Pletosu*, semnat de Iuliu-Marius Morariu, reușește să creioneze complexul portret al celui care a fost una dintre celei mai importante figuri ale zonei Bistriței. Parcurgând o bibliografie masivă, dar și numeroase dosare de arhivă, tânărul istoric bistrițean a reușit, într-adevăr, să-l restituie pe Grigore Pletosu atât circuitului teologic, cât și celui istoriografic contemporan.

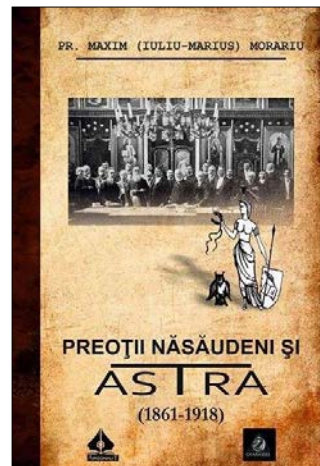
Adrian-Cosmin IUȘAN*

Pr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, *Preoții năsăudeni și Astra (1861-1918)*, Editura Charmides, Argonaut, Bistrița, Cluj-Napoca, 2016, 127 p.

În toamna acestui an am primit cu mare bucurie apariția lucrării *Preoții năsăudeni și Astra (1861-1918)*, scrisă de tânărul părinte ieromonah Maxim Morariu. Acesta s-a remarcat în ultimii ani ca fiind un fin cercetător al evenimentelor istorice petrecute în ținuturile sale natale, ale Năsăudului.

Cartea de față, *Preoții năsăudeni și Astra (1861-1918)*, pe care ne propunem să o analizăm, a fost scrisă de tânărul ieromonah din dorința de a cinsti memoria înaintașilor săi, care, prin acțiunile lor, au contribuit la dezvoltarea culturală a zonei Năsăudului.

Lucrarea părintelui Maxim Morariu este structurată în cinci capitole, la care se adaugă *Cuvântul de binecuvântare*, scris de Andrei Andreicuț, arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, și o prefață semnată de conf. univ. dr. Ana Victoria Sima de la Universitatea

* Doctorand, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca; e-mail: iusanadriancosmin@gmail.com.

„Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Autoarea prefetei laudă inițiativa autorului, subliniind faptul că lucrarea de față, pe lângă contribuția istoriografică pe care o aduce, este și un omagiu dedicat preoților năsăudeni care au contribuit prin activitățile lor la dezvoltarea culturală a zonei Năsăudului.

În primul capitol, care de fapt este introducerea, autorul face o scurtă trecere în revistă a implicării bisericii, indiferent că vorbim despre cea ortodoxă sau greco-catolică, în înființarea și dezvoltarea *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*. De asemenea, expune motivația acestei teme, prezentând totodată aspectele metodologice ale lucrării sale.

În cel de-al doilea capitol, *Preoții năsăudeni și relațiile lor cu „Astra” de la înființare până în anul 1870*, părintele Maxim Morariu a prezentat relația preoților năsăudeni cu *Astra* de la înființare și până la prima adunare a *Astrei*, ținută la Năsăud. Astfel, în acest capitol autorul a surprins foarte bine contribuția preoților în promovarea idealurilor astriste, precum și rolul lor în atragerea de noi membri în cadrul *Asociațiunii*. De asemenea, autorul susține că *Astra* a contribuit din plin în acea perioadă (1861-1870) la stabilitatea și buna conviețuire dintre cele două confesiuni păstorite de Grigore Moisil (vicar greco-catolic) și Teodor Buzdugan (protopop ortodox). În încheierea acestui capitol este foarte bine reliefată contribuția preoțimii (indiferent de confesiune) la organizarea celei de-a zecea adunări generale a *Astrei* (prima pe țărâm năsăudean), moment în care ariștii din Năsăud au fost lăudați chiar de președintele acestei asociații, Vasile Ladislau Pop, care rostea în deschiderea adunării următoarele:

„Am venit fraților la D-voastră [...] căci v-am cunoscut simțămintele cele bune către familia cea mare și nu ne-am îndoit nici un moment că aceia care așa mult au jertfit pentru școli, pentru luminarea poporului, ne vor primi cu căldură pe aceia care asemenea năzuiesc a înainta cultura poporului”.

Cel de-al treilea capitol, *Preoții năsăudeni și relațiile lor cu „Astra” între anii 1871-1893*, a fost împărțit de autor în trei subcapitole. Astfel, în primul subcapitol, intitulat *Relațiile preoțimii năsăudene cu „Astra” între anii 1871-1880*, autorul ne prezintă legăturile preoților din zona Năsăudului de la prima adunare generală a *Astrei* ținută aici și până la înființarea despărțământului de la Năsăud. În acest subcapitol, părintele Maxim Morariu surprinde foarte bine felul în care membrii *Astrei* din Năsăud (în mare parte preoți) își achitau la timp cotizațiile, motiv pentru care, erau lăudați de cei de la centru, precum și felul în care aceștia promovau lucrările științifice apărute în zona Năsăudului. De asemenea, reliefează rolul preoțimii în organizarea unor conferințe sau a unor adunări ale diferitelor cercuri. În cel de-al doilea subcapitol, *Relațiile preoțimii năsăudene cu „Astra” între anii 1881-1893*, autorul aduce în fața cititorului rolul profesorilor de la Gimnaziul din Năsăud, precum și al

preoților la înființarea despărțământului năsăudean al *Astrei*, contribuția financiară a preoților năsăudeni la fondurile de stipendii, dar și contribuția preoteselor la înființarea liceului de fete din Sibiu.

Cel de-al treilea subcapitol, intitulat *Contribuția preoțimii năsăudene la desfășurarea adunării generale a „Astrei” de la Năsăud din anul 1893*, este dedicat în mare parte prezentării, desfășurării adunării generale a *Astrei*, ce a avut loc la Năsăud, în anul 1893, la care o contribuție importantă a fost adusă de vicarul Ioan Pop. De asemenea, autorul mai evidențiază faptul că în urma acestei manifestări, în rândurile aștrăștilor s-au înscris și preoții Ieromin Slăvoaca din Ilva Mare, Pavel Chita din Romuli, Ioan Macavei din Feldru, Lazăr Avram, Zaharia Bulbuc și Vasile Groza din Maieru.

Al patrulea capitol, *Relațiile preoțimii năsăudene cu „Astra” între anii 1894-1918*, a fost împărțit în două subcapitole. Astfel, în primul, intitulat *Relațiile preoțimii năsăudene cu „Astra” între anii 1894-1900*, autorul surprinde o serie de aspecte privind donațiile făcute de preoții năsăudeni pentru fondul „George Barițiu”, precum și rolul lor în susținerea unor conferințe populare ce aveau drept scop combaterea alcoolismului și analfabetismului. În cel de-al doilea subcapitol, *„Astra” și preoții năsăudeni de la începutul secolului al XX-lea și până la Marea Unire*, părintele Maxim Morariu analizează evoluția numerică a membrilor *Astrei* ce proveneau din rândul clerului, redând adesea și motivele pentru care numărul lor fluctua de la un an la altul. De asemenea, ne prezintă și activitățile acestora ce aveau drept scop culturalizarea zonei Năsăudului. Astfel, preotul Valeriu Vârtic din Mocod, a solicitat și primit pentru o perioadă de șase luni o bibliotecă ambulantă de la *asociațiune*, iar alți preoți au ținut conferințe populare ce aveau drept scop cultivarea unui comportament etic de bună calitate în rândul credincioșilor.

Ultimul capitol al lucrării, intitulat *Preoții aștrăști năsăudeni și Marea Unire*, este dedicat contribuției preoților la înfăptuirea actului istoric de la 1 Decembrie 1918. Astfel, autorul surprinde foarte bine contribuția preoților la conștientizarea sentimentului național în rândurile locuitorilor satelor, la organizarea gărzilor naționale și la manifestările de la Alba Iulia. Lucrarea este încheiată cu concluzii, urmate de bibliografie, anexe, un rezumat în limba engleză, tradus de Mihaela Tălpaș, indicele de nume și de localități.

În concluzie, lucrarea de față aduce o importantă contribuție istoriografică la cunoașterea activității desfășurate de preoții năsăudeni în cadrul *Asociațiunii Transilvane pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român*, în special, și la cunoașterea vieții culturale din zona Năsăudului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea, în general. Într-o altă ordine de idei, această carte poate fi considerată și un pios omagiu adus de părintele Maxim Morariu înaintașilor săi preoți. Așadar, cu riscul de a mă repeta, afirm că lucrarea părintelui Maxim Morariu are un nivel științific și informațional remarcabil. Calitatea scrierii și a punerii

în pagină este și ea excelentă. Prin urmare, nu pot decât să recomand cu multă căldură lecturarea ei atât de către publicul pasionat de istorie, cât și de către istoricii avizați.

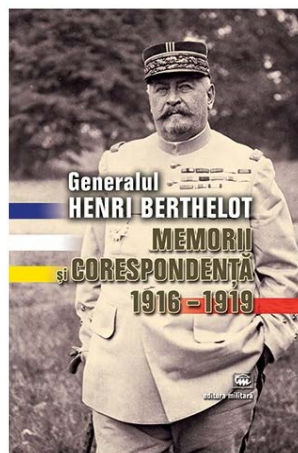
Nicolae DUMBRĂVESCU*

Henri Berthelot, *Memorii și corespondență (1916-1919)*, trad. Mona Iosif, Editura Militară, București, 2012, 440 p.

Apropierea comemorării centenarului debutului Primului Război Mondial a determinat reeditarea unor opere valoroase, cu precădere din spațiul memorialistic¹, iar perioada care circumscrie această reiterare a dus, după cum se poate vedea, la publicarea sau republicarea unor cercetări interesante dedicate temei².

Printre lucrările readuse în atenția cititorilor și a circuitului istoriografic în prima perioadă menționată, se numără și memoriile generalului francez Henri Berthelot, a cărui contribuție în spațiul românesc în timpul conflagrației pomenite nu este deloc neglijabilă. Gândurile lui, așternute fie în paginile jurnalului, fie în cele ale corespondenței, au fost traduse într-un limbaj actual și elegant de către Mona Iosif și au apărut, în anul 2012, la Editura Militară din București. Ediția franceză, respectată cu fidelitate și de către autorii versiunii românești, conține și un amplu studiu introductiv, semnat de către Glenn E. Torrey (p. 9-68), al cărui scop a fost acela de a-l familiariza pe cititor cu biografia și realizările personajului prezentat.

Studiul introductiv este apoi urmat de însemnările lui Berthelot, împărțite în două părți, ce surprind ambele misiuni desfășurate de el în România, cea dintâi în perioada 1916-1918 (p. 69-338), iar cea de-a doua în perioada octombrie 1918 - mai 1919 (p. 349-418), și de o anexă, ce conține notele oficiale ale generalului despre cea de-a doua experiență a lui aici (p. 419-426).

* Doctorand, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia; e-mail: ndumbravescu@yahoo.com.

¹ Cf. Curta 2006; Leu, Albert 1995; Leu, Bocșan 2012; Groza 2012; Leu *et alii* 2013.

² Ca de exemplu Boia 2014; Dumitrescu *et alii* 2014; Torrey 2014; Avram 2014; Bolovan *et alii* 2015; Groza 2014, p. 89-98; Stanca 2015.